

НАЦИОНАЛНО ВЪНШНО ОЦЕНЯВАНЕ
ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА – VII КЛАС, 13 ЮНИ 2023 ГОДИНА

Вариант 2

ПЪРВА ЧАСТ (60 минути)

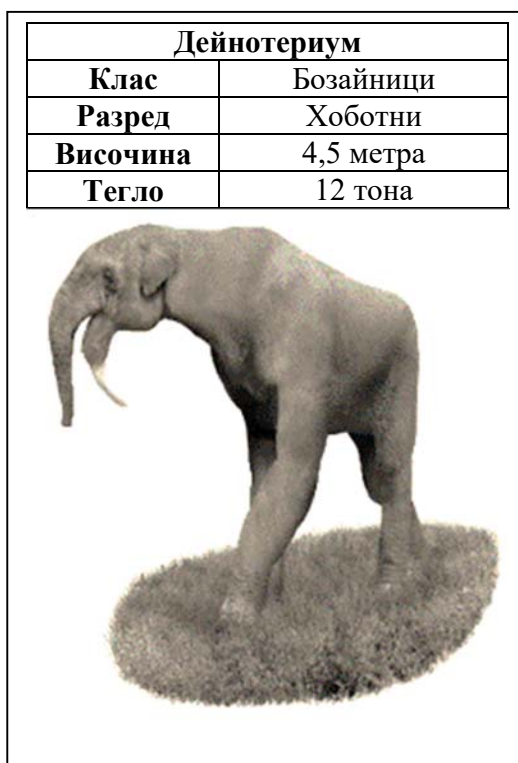
Отговорите на задачите от 1. до 25. включително отбелязвайте в листа за отговори.

Природонаучните музеи в България пазят много ценни експонати. Един от най-забележителните сред тях е открит от Димитър Ковачев – учител по биология в Асеновград. Научните му интереси са били свързани с животните и растенията, съществували преди появата на човека. Науката, изучаваща вкаменелостите от животни и растения, се нарича *палеонтология*.

Веднъж през 1965 година Димитър Ковачев чува по радиото, че край село Езерово е намерен бивник от мастодонт. Учителят разбира, че наблизо могат да се открият следи от една отминала епоха. Неговият ученик Дичо познавал добре района. Дватама заедно започват да търсят вкаменелости. При обиколките на района, в който бил намерен бивникът, виждат странна скала. Учителят веднага разказва за нея на своите ученици и заедно решават да започнат разкопки.

Странната скала се оказва част от скелет на дейнотериум. Названието означава „страшен звяр“, но плоските му зъби са доказателство, че всъщност се е хранил с растения. Дейнотериумът е родствен на съвременните слонове, но е доста по-голям от тях на ръст и тегло. Бивниците му сочат надолу. Не е съвсем ясно как ги е използвал, за да си набавя растителна храна – може да е ровел в земята за корени и грудки, да е събарял клони или да е свалил кора от дърветата. Това е животно, съществувало преди мамута и изчезнало в края на последната ледникова епоха преди около 11 хиляди години.

Димитър Ковачев и неговите ученици успяват да съберат най-пълния скелет на дейнотериум в света. Сглобяват го като пъзел, защото костите са били разпръснати в земята. В началото започват да подреждат малък музей във фойето на училището, прибавяйки още вкаменелости от животни и растения. Дошлите от столицата учени са силно впечатлени, виждайки уникалната находка. Днес оригиналът на скелета е изложен в Палеонтологичния музей на Геолого-географския факултет на Софийския университет. Отливка на скелета може да се види във филиала на Националния природонаучен музей в Асеновград, който днес носи името на Димитър Ковачев.

1. Коя е темата на текста?

- А) основаването на природонаучни музеи у нас
- Б) откритието на учителя Ковачев и неговите ученици
- В) развитието на науката за древните вкаменелости
- Г) изучаването на природни науки в училище

2. Кое твърдение е вярно според информацията от текста?

- А) Димитър Ковачев е основател на музея в Софийския университет.
- Б) Първоначално скелетът на дейнотериума е показан в село Езерово.
- В) Дейнотериумът е растителноядно животно, родствено на слоновете.
- Г) „Страшният звяр“ е изчезнал преди последната ледниковата епоха.

3. Къде съвременните ученици могат да видят оригинала на скелета на праисторическото животно дейнотериум?

- А) в Палеонтологичния музей на Софийския университет
- Б) във филиала на Националния природонаучен музей в Асеновград
- В) в основания от Ковачев музей в село Езерово
- Г) във фойето на училището в Асеновград

4. За какво най-вероятно дейнотериумът е използвал бивниците си според текста?

- А) за да се бори с мамутите
- Б) за да си осигурява храна
- В) за да се защитава от човека
- Г) за да се спаси от ледниковата епоха

5. Какво според текста подтиква Димитър Ковачев и учениците му да започнат разкопки край Езерово?

- А) чулото по радиото съобщение за интересна находка
- Б) разказаното от негов ученик за странната скала
- В) посещението на столични учени в училището
- Г) откриването на Природонаучния музей в Асеновград

6. В кой ред е посочен синоним на употребената в текста дума *странна*?

- А) огромна
- Б) величествена
- В) необикновена
- Г) страшна

7. В кой ред думите са антоними?

- А) животни, растения
- Б) надолу, нагоре
- В) кора, корени
- Г) учител, ученик

8. Значението на коя дума е обяснено в текста?

- А) експонат
- Б) палеонтология
- В) вкаменелост
- Г) епоха

9. Кое твърдение е вярно за глаголната форма в изречението?

Неговият ученик Дичо познавал добре района.

- А) Формата е за изявително наклонение.
- Б) Формата е за условно наклонение.
- В) Формата е за повелително наклонение.
- Г) Глаголната форма е преизказна.

Прочетете изречението и изпълнете задачите от 10. до 12. включително.

Учителят веднага разказва за нея на своите ученици и заедно решават да започнат разкопки.

10. Какво е по състав изречението?

- А) просто
- Б) сложно съчинено
- В) сложно съставно
- Г) сложно смесено

11. Употребените в изречението думи *веднага* и *заедно* са:

- А) съществителни имена
- Б) прилагателни имена
- В) наречия
- Г) глаголи

12. Какво е подчертаното местоимение в изречението?

- А) лично
- Б) показателно
- В) притежателно
- Г) относително

Прочетете изречението и изпълнете задачите от 13. до 15. включително.

В началото започват да подреждат малък музей във фойето на училището, прибавяйки още вкамелостии от животни и растения.

13. В листа за отговори запишете САМО сказуемото, употребено в изречението.

14. В листа за отговори запишете САМО еднородните части, употребени в изречението.

15. Преобразувайте подчертаната част в подчинено изречение и запишете САМО НЕГО в листа за отговори.

16. В листа за отговори запишете ДВЕ особености на дейнотериума, които според текста го отличават от слона и за които в таблицата са посочени конкретни данни.

17. В листа за отговори препишете текста, като поправите допуснатите 14 (четирнадесет) грешки – правописни, пунктуационни и при членуване.

Музейте, представящи въстановки на животински останки са любими места и за деца и за възрастни. Такъв е музея в с. Дорково, разположено в Родопите. Музеят се помещава в неголяма зграда със една основна изложбена зала. Посетителя попада сред крясаци на животни и сред глетки, пренасящи го милиони години назад.

18. В кой ред и в двете творби се открива художествено изображение на нощта?

- А) „Немили-недраги“ и „Косачи“
- Б) „Една българка“ и „По жътва“
- В) „Заточеници“ и „Отечество любезно, как хубаво си ти!“
- Г) „По жицата“ и „Вятър ечи, Балкан стене“

19. Какви качества проявяват и баба Илийца, и Македонски, докато преодоляват изпречилите се по пътя им препятствия?

- А) доверчивост и физическа сила
- Б) силна воля и жертвоготовност
- В) лукавство и съобразителност
- Г) примиреност и упоритост

20. Кое твърдение за песента в разказа „По жътва“ НЕ е вярно?

- А) Селяните пеят от радост и от благодарност за богатата реколта.
- Б) Песента прави трудовия делник по-лек за всички жътвари.
- В) Песента носи безсмъртие, тя представлява колективна памет.
- Г) Чрез песента Пенка споделя своите чувства към Никола.

21. В коя творба се откриват мотивите за добротворството и любовта към ближния?

- А) „Хайдутти“ от Христо Ботев
- Б) „Хубава си, моя горо“ от Любен Каравелов
- В) „Една българка“ от Иван Вазов
- Г) „Художник“ от Веселин Ханчев

22. С кой от цитатите може да се подкрепи твърдението, че „Заточеници“ е елегия?

- А) „И кораба се носи леко / с попътни тихи ветрове“
- Б) „От заник-слънце озарени, / алеят морски ширини“
- В) „да водим бой – съдба завидна! – / край твоя свят олтар“
- Г) „Горчива скръб сърца ни трови. – / Прощавай, роден край!“

23. Кое твърдение е вярно?

- А) Иво и Калина от баладата „Неразделни“ изпитват всеотдайна и искрена любов, на която родителите им се противопоставят.
- Б) Калугерът Евтимий от разказа „Една българка“ замества игумена в манастира и с готовност откликва на молбата на Илийца.
- В) Бръчков от повестта „Немили-недраги“ е родолюбец, който с наследените от баща си пари помага на хъшовете в Румъния.
- Г) Рада Госпожина от „Радини вълнения“ („Под игото“) е притеснена на годишния изпит и затова се обръща към Стефчов за помощ.

24. В листа за отговори срещу всяка буква в таблицата запишете заглавието на творба, изучавана в VI или в VII клас, в която се утвърждава съответната идея.

- А) Не разказите за действителността, а историите, родени от въображението, измъкват човека от реалността и го подтикват да преосмисли живота си.
- Б) Надеждата и вярата в чудото, подкрепени от човешката съпричастност, са единствените опори на човека в изпълнения с изпитания и мъка живот.
- В) Саможертвеният подвиг в защита на родното, припомнян от бурите в Балкана, заличава срама от робството и дава основание за национална гордост.
- Г) Човек се превръща в чужденец в родината си, когато не оценява красотата и богатствата на Отечеството, а само се възползва от щедростта на родната земя.

25. В текст от 3 – 4 изречения запишете какво внушават стиховете от „Опълченците на Шипка“:

*едно име ново, голямо, антично,
като Термопили славно, безгранично*

Дидактическа задача: Прочетете текста и напишете подробен преразказ от името на неутрален разказвач.

ЕВА, КОЯТО РАСТЕ И СЕ СМАЛЯВА

Иванка Могилска

Тази сутрин се усетих необикновено голяма. Стори ми се, че едва се побирам в леглото. Скочих, протегнах се – горнището на пижамата май ми е окъсяло, долнището едва ми стига до коленете. Лека съм като перце. Хубаво ми е. Днес нямам контролни. След часовете ще ходим с Лили да играем въздушен хокей.

Пъхам четката за зъби в устата си и се сещам, че съм забравила да си напиша домашното по математика. Лоша работа. Забравих, защото вчера, на урока по рисуване, учителят ми ги наприказва едни – само с талант нямало да постигна успех на изпита, трябвало да работя повече. Прибрах се, подредих една ваза и два портокала и ги рисувах до късно. Може би ще е по-добре, вместо да излизам с Лили днес, да се прибера и да продължа да рисувам. Тъжна работа! Ей, ей! Аз май се смалявам! Ето, едва стигам до ръба на мивката!

– Мамоооо!

– Закуската е готова! – показва се майка ми на вратата.

– Виж! – протегнах ръце към нея. Ръкавите на пижамата ми висяха, а долнището се свличаше и се омотаваше около краката ми.

– Сложì си новия пуловер, с него си много хубава! – усмихна се майка ми. – Ела да закусиш, че ще закъснееш! – врътна се и излезе от банята.

Каква майка е, не вижда ли какво се случва с дъщеря ì?! Запретнах ръкави и крачоли и се запътих към кухнята. Мама сложи на масата любимите ми палачинки. Погали ме по косата. Явно не забеляза нищо нередно. Поуспокоих се. Изядох палачинките и вече не ми се струваше, че съм кой знае колко малка.

В училище странното порастване и смаляване продължи. След първия час Лили ме увери, че ще останем истински приятелки дори да ни приемат в различни училища след седми клас. Почувствах се толкова щастлива и голяма, че чинът ми отесня. През втория час – химия – ме изпитаха внезапно. Така се смалих, че не можах да стигна до дъската и да кажа каквото и да било. През междучасията непрекъснато се оглеждах – забелязва ли някой какви странни неща се случват с мен? Приятелите ми се държаха, сякаш всичко е наред.

Следващите часове минаха горе-долу добре. След училище се прибирам направо вкъщи и сядам да рисувам!

Естествено, Лили ми се разсърди. Трябваше да я гоня по коридора да се сдобрим. Почти я бях настигнала, когато го видях да върви срещу мен – Алекс от съседния клас. Какво да правя, какво да правя?! Да го гледам? Да се преструвам, че не го забелязвам? Или да се скрия?

Видях, че кабинетът по биология е отворен, и се шмугнах вътре. Добре че беше празен. Седнах на последния чин и се разревах. Отвратителен ден! Плача и усещам, че се смалявам. Вече бях станала почти колкото бобче и се чудех дали няма да изчезна, ако продължавам в същия дух, когато ми се стори, че чух:

– Стига, малката, ще се удавиш!

Срещу мен, на стола, беше кацнала совата, която обикновено стоеше във витрината до стената. Тя ме гледаше благо с тъмните си очи.

– Ти... не си ли препарирана?

– Понякога да, понякога не – завъртя главата си совата. – Зависи кой ме гледа. Обикновено хората виждат каквото им се иска. Или каквото им покажеш – добави тя, докато главата ì се връщаше в нормално положение. – Кажì сега защо плачеш!

Разказах ì за порастването и смаляването, за рисуването, за Лили и за Алекс.

– О, съвсем обикновен случай, ще се оправиш! – пак завъртя глава совата. – Тук всички сте така, само че никой не си признава.

– И Лили ли? – ококорих се аз.

– Всички! Сещаш ли се за момичетата от съседния клас, дето все ходят хванати под ръка? Всъщност така се подкрепят, ако някоя се натъжи и започне да се смалява. Или за онези, дето пеят и се смеят високо по улиците? Правят го, за да се усетят големи и така да прогонят страха, че другите май много не ги харесват.

– Възрастните знаят ли? – вече си бях върнала обичайните размери.

– Знаят, но повечето са забравили. С възрастта човек свиква с размера си... – усмихна се совата.

В този момент Лили влетя в кабинета. Вече ми беше простила и ме търсеше да си ходим заедно. Препарираната сова си стоеше във витрината.

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
ЦЕНТЪР ЗА ОЦЕНЯВАНЕ В ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

НАЦИОНАЛНО ВЪНШНО ОЦЕНЯВАНЕ
ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА – VII КЛАС, 13 ЮНИ 2023 ГОДИНА

Ключ с верните отговори

Задача №	Верен отговор	точки
1.	Б	2
2.	В	2
3.	А	2
4.	Б	1
5.	А	1
6.	В	1
7.	Б	1
8.	Б	2
9.	Г	2
10.	Г	2
11.	В	2
12.	А	2
13.	започват да подреждат	2
14.	- животни и растения - животни, растения	2
15.	като прибавят / като прибавяли / като са прибавяли още вкаменелости от животни и растения	2
16.	- височина / височина 4,5 м / по-голям на ръст / на височина - тегло / тегло 12 т / по-голямо тегло	4
17.	Музеите, представлящи възстановки на животински останки, са любими места и за деца, и за възрастни. Такъв е музейт в с. Дорково, разположено в Родопите. Музеят се помещава в неголяма сграда с една основна изложбена зала. Посетителят попада сред кръсци на животни и сред гледки, пренасящи го милиони години назад.	14
18.	А	2
19.	Б	2
20.	В	1
21.	В	2
22.	Г	2
23.	А	2
24.	А) „Косачи“ Б) „По жицата“ В) „Опълченците на Шипка“ Г) „Отечество любезно, как хубаво си ти!“	4
25.	Примерни насоки: - насочват към името на върха; - подчертават значимостта на името чрез степенуване (градация) на епитети, свързана с мотива за героичната саможертва; - утвърждават съизмеримостта на славата на името чрез сравняването / съотнасянето му със световен образец на героизъм от древността; - утвърждават непреходността на славата на името чрез типичното за одата смесване на времената („ново“ – „антично“); - противопоставят се на хулите чрез типичната за одата прослава (на името).	6
	общо	65